

religioner eksisterer side om side indenfor den samme befolkningsgruppe – kan være nødvendigt at begrænse retten til at manifestere sin religion, for at kunne forene de forskellige gruppers interesser og sikre at alles tro bliver respekteret¹⁾.

Begrænsninger i retten til at udøve religionsfriheden skal være foreskrevet ved lov, være nødvendige i et demokratisk samfund og ske i henhold til et af de udtrykkeligt opregnede formål²⁾.

Om rituelle slagtinger

Religionsfriheden som en international menneskeret er reguleret i henholdsvis EMRK art. 9 og Konventionen om Civile og Politiske Rettigheder (CPR) art. 18, de to bestemmelser antages at skulle fortolkes overensstemmende³⁾.

I den følgende fortolkning af indholdet af retten til at manifestere sin religionsfrihed i henhold til artikel 9 stk. 1, 2. led henvises derfor også til FN dokumenter.

Begrebet "to manifest" fortolker MK snævert, og dækker ikke enhver handling, der er motiveret eller influeret af en religion eller tro. For at handlingen er omfattet af beskyttelsen i art 9, stk. 1, 2. led, skal den være udtryk for et sammenhængende syn på fundamentale problemer og denne bagved liggende religiøse opfattelse skal netop komme til udtryk ved den konkrete manifestation⁴⁾.

Manifestationen af religionsfriheden i henhold til EMRK art. 9 kan udføres i form af "worship, teaching, practice or observance"; ved tilføjelsen af ordet "includes" i begyndelsen af artikel 9 stk. 1, 2. led indiceres, at den måde hvorpå religion eller tro kan manifesteres ikke er udtømmende defineret i artiklen⁵⁾.

Størstedelen af praksis fra EMK angår manifestation af religion eller tro gennem "practice and observance". Det ser ud til at begrebet

"observance" særligt tager sigte på handlinger af en stærk traditionel karakter, men grænsen mellem de to begreber er vanskelig at trække⁶⁾.

EMK har i sin praksis ikke direkte taget stilling til spørgsmålet om rituelle slagtinger. Det nærmeste har været spørgsmålet om anerkendelsen af, at indsatte i fængsler skal have adgang til at modtage mad tilberedt i overensstemmelse med religiøse forskrifter⁷⁾, ved at anerkende, indsatte har ret til at modtage mad tilberedt i overensstemmelse med religiøse forskrifter anerkendes, at denne form for forskrifter er en del af retten til at manifestere sin religion⁸⁾. Visse religiøse forskrifter om fødevarer er afhængige af udførelsen af forudgående forberedende handlinger som f.eks. rituelle slagtinger. Med en anerkendelse af, at religiøst foreskrevne forskrifter om fødevarer er en del af religionsfriheden, ligger også en implicit anerkendelse af, at de forudgående handlinger, så som rituelle slagtinger, er en del af religionsfriheden.

Appl 5947/72 angik fængselsmyndighedernes overholdelse af fødevaremæssige forskrifter for ortodokse jøder. Kommissionen vurderede konkret, at der ikke forelå nogen krænkelse af retten til at manifestere sin religion i henhold til EMRK art. 9. Afgørelsen stammer fra en periode, hvor Kommissionen anvendte doktrinen om "inherent limitations" ved fortolkning af omfanget af rettighedernes beskyttelse i forhold til indsatte i fængsler. Denne doktrin er siden hen i en anden kontekst udtrykkeligt forladt af Domstolen, hvorfor afgørelsen ikke kan anvendes yderligere i denne sammenhæng⁹⁾.

En fortolkning af retten til at manifestere sin religion, så den også omfatter retten til at følge religiøst foreskrevne forskrifter om fødevarer, understøttes af en lignende fortolkning af CPR art. 18. CPR art. 18 stk. 1, 2. led, er en ordret gengivelse af EMRK art. 9, stk. 1, 2. led. Dog

¹⁾ Se EMD 206-A s. 18 præmis 33.

²⁾ Se nærmere nedenfor.

³⁾ Se Lars Adam Rehof og Tyge Trier i Menneskeret s. 270.

⁴⁾ Se EMK 7050/75 *Arrowsmith vs. UK*, Dec. 12.10.78 i D&R 19 s. 5, og EMK 8741/79 X mod BRD i D&R 24 s. 137.

⁵⁾ Se Niklas Blum, s. 63.

⁶⁾ Se Christian Skakkebæk s. 10.

⁷⁾ Se Appl no. 5947/72 X vs UK, Dec 05.03.76 D&R no. 5 s. 8, og Appl. no. 13668/88 D. og E.S. vs. UK, 07.03.90, utrykt, henvisning fundet hos C. Skakkebæk.

⁸⁾ Jvf. Frowein i *Festschrift für Karl Partsch 1989* s. 249 (258), *Freedom of Religion in the Practice of the European Commission and Court of Human rights*.

⁹⁾ Se Van Dijk og Van Hoof, *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* s. 576, samt EMD 12 *Vagabond sagen* s. 45 og EMD 18 *Golder sagen* s. 21-22.